

På vakt ved Hitlers base under attentatet

Hp
20/7-94

En eksplosjon, så alarmsirener og rop. 16-årige Heinz Heuer sto få hundre meter unna da attentatet mot Hitler fant sted.

CATO GUHNFELDT
TOBIAS RØSTLUND (foto)

Stockholm. Onsdag 20. juli 1944 skulle for alltid brenne seg inn i minnet til unggutten, utkommandert sammen med nesten hele sin skoleklasse fra Køln for å tjenestegjøre som luftvernmannskap, først i hjembyen, så i Øst-Prøyssen.

– Det var dagen da krigen kunne ha tatt slutt, en dag da alt kunne ha hendt, forteller Heinz Heuer i dag, 50 år senere.

I sin leilighet i Stockholm, hans hjemby gjennom over 30 år, går Heuer i tankene tilbake til krigens Tyskland. Og til den skjebnesvangre dagen ved Hitlers hovedkvarter «Wolfsschanze» (Ulveskansen) utenfor byen Rastenburg, i dag Ketrzyn i Polen. Han forteller historien slik han husker den.

– Jeg gikk, som de fleste andre 15-åringer, på skole i Køln da nesten hele klassen av gutter i oktober 1943 ble utkommandert til luftvern-tjeneste, forteller Heuer.

– Vi kunne ikke kalles soldater fordi vi var så unge. Som «Luftwaffenhelfer» ble vi satt til å bemanne 88-millimeter luftverkanoner rundt byen.

I april 1944 ble Heuer og hans skolekamerater forflyttet til Øst-Prøyssen og «Wolfsschanze», beliggende i et nesten flatt skogstereng med gran- og bjerke-trær. Her skulle 22-millimeter firling luftvernsskyts bemannes rundt det ungdommene fikk vite var et «hovedkvarter».

Russiske angrep

Omtrent en gang i uken kunne russiske jagerfly komme lavt inn over «Wolfsschanze» for å «forstyrre» uten egentlig å gjennomføre et ordentlig angrep, slik Heinz Heuer opplevde det. To-tre ganger var Heuer med på ildgivning mot fiendtlige fly.

– Den gangen fortonet hele tilværelsen seg om et uvirkelig «eventyr».

– Vi levde fra dag til dag, reagerte på alt følelsesmessig, men assosierte ikke noe med fremtiden. Hjemme hadde far lyttet til BBC mens jeg måtte stå vakt. Han fortalte meg at mye av vår egen propaganda var løgn. Som utkommanderte unggutter diskuterte vi egentlig hverken krigen eller politikk, men etter hvert som vi fikk brev, snakket desto mer om hvilke hus hjemme som var blitt ødelagt, forteller Heuer, som i januar 1944 fylte 16 år.

Hitlers spaserturer

Heuer ante ikke «Wolfsschanze» var ett av Hitlers hovedkvarterer, bare at det var et hemmelig militært anlegg. De lave, brakkellignende bygningene var godt kamuflert mellom trærne.

– Jeg kjente likevel til at Hitler ofte var på besøk, forteller Heuer.

– Rundt ti ganger observerte jeg ham, gjennom kikkert eller med det blotte øye. Han gikk alltid urolig omkring sammen med en eller flere offiserer. En gang gikk han tur alene med sin schäfer-hund, som han pratet til.

Attentatet

20. juli var en dag med fint vær og solskinn. Det var ved 11.00-tiden, under en orientering for Hitler og generalstaben i kartrommet i en brakke at oberst Claus Schenk Graf von Stauffenberg plasserte vesken med bomben. Kort tid etter forlot han rommet og bega seg straks til flyplassen. Men før Stauffenberg nådde frem, kom detonasjonen. Heinz Heuer oppholdt seg bare noen få hundre meter unna.

– Jeg hørte eksplosjonen og trodde med det samme det var et bombenedslag fra et russisk fly, forteller Heuer.

– Sammen med en kamerat løp jeg mot luftvernstillingen vår for å bemanne den. Jeg husker jeg reagerte på at det ikke ble skutt fra bakken. Da vi kom frem, så jeg flere av soldatene stå omkring, peke og se mot hovedkvarteret. Selv hørte jeg kommandorop og så folk springe frem og tilbake lenge unna. Ikke lenge etter eksplosjonen begynte alarmsirener å gå for fullt.

SOLDAT: Heinz Heuer som ung «Luftwaffenhelfer» da han tjenestegjorde ved Adolf Hitlers hovedkvarter, «Wolfsschanze» utenfor Rastenburg den dramatiske 20. juli for 50 år siden.

MINNER: Femti år senere er Heinz Heuer bosatt i Stockholm. Stadig minnes han at han kunne observere «Der Führer» gjennom kikkert eller med det blotte øye på hans spaserturer.

De hadde vi aldri hørt før. Lyden var annerledes enn fra våre egne sirener. Noe måtte ha skjedd. Straks etter så jeg over tretoppene et lite fly, som hadde tatt av fra feltflyplassen på motsatt side av hovedkvarteret fra der vi befant oss. Senere skjønte jeg at Stauffenberg hadde vært om bord.

Oppstilling

Luftvernmannskapene fikk straks etter ordre om å være «Gefechtsklar» - kampklare.

– I flere timer bemannet vi luftvernstillingene uten å få vite noe. Deretter ble vi beordret inn i våre egne brakker. Sent på ettermiddagen

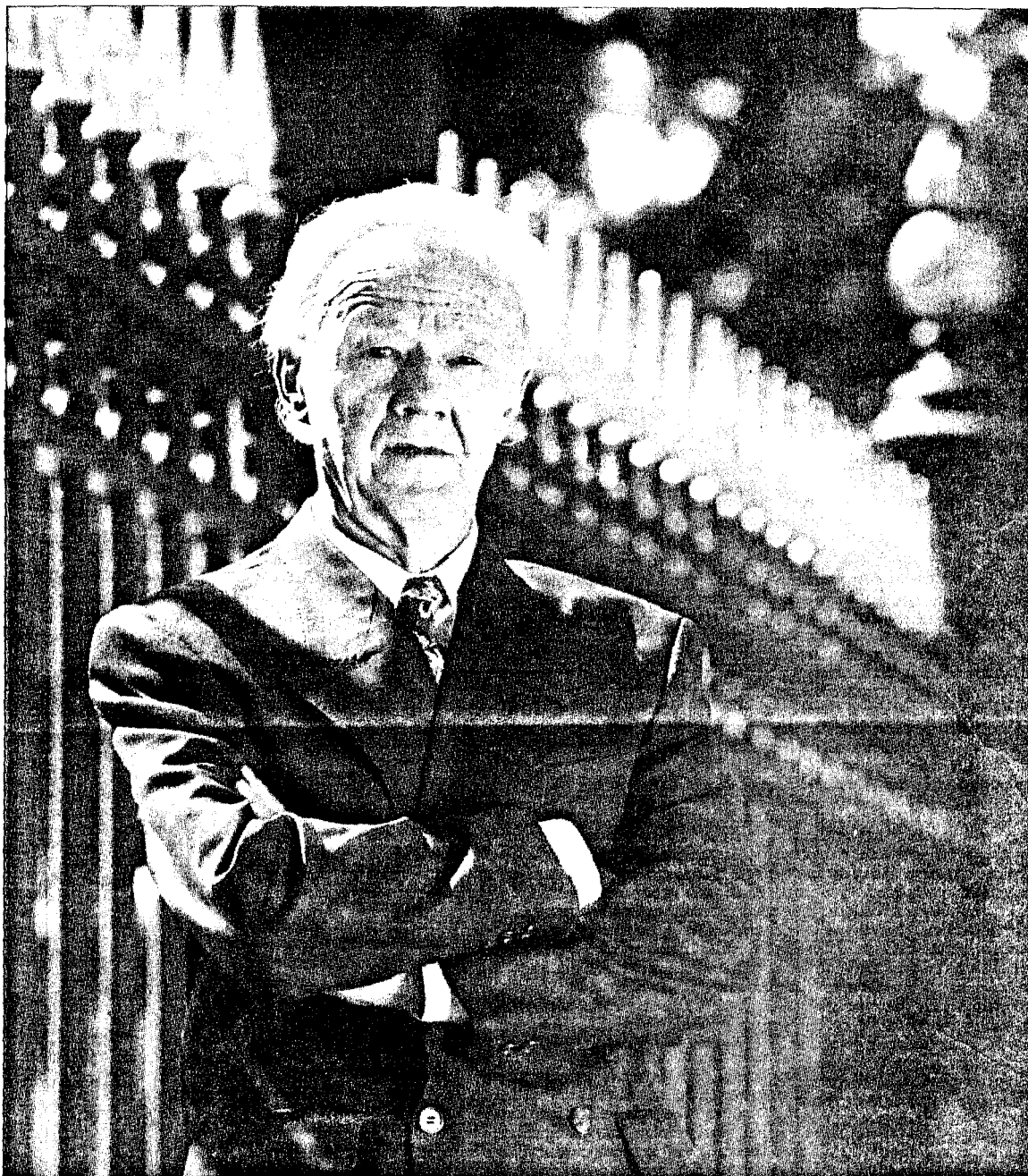
kom det ordre om oppstilling for å lytte til vår batterisjef. Vi kan ha vært rundt 150 som hørte ham si:

«Heute Vormittag wurde ein feiger Anschlag auf unseren Führer ausgeführt. (I formiddag ble det utført et feigt angrep mot vår Fører.)

– Det ble dødsstille blant oss. Jeg var helt stum, men husker ikke hva jeg tenkte. Så fortsatte batterisjefen med en triumferende stemme:

«Der Führer lebt, die Attentäter sind gefasst!» (Føderen lever, attentatmennene er pågrepet!). Deretter gjorde han Hitler-hilsen og ropte «Sieg Heil».

Nesten ingen av de opp-

stilte istemte. Knappt noen av oss sett ham utføre en slik hilsen før.

Skuffelse

Deretter kunne vi gå hver til vårt. Vi pratet lavmælt sammen og røykte. Senere, når ingen andre lyttet, ga noen av de eldre soldatene blant oss uttrykk for skuffelse over at attentatet hadde vært mislykket. Vi unge våget ikke si noe.

Før Heinz Heuer og de andre soldatene skulle tjenesten fortsette som før, og så etter den 20. juli. Først i oktober ble Heuer og hans klassekamerater forflyttet, og de kom etterhvert til et flakhus i Wien.

–I det vi forlot «Wolfschanze», spøkte flere av oss med at nå skulle vi vel til Berchtesgaden i Bayern, Sør-Tyskland, hvor Hitlers hovedkvarter «Berghof» lå, forteller Heuer.

Krigsslutt

Heinz Heuer trodde og håpet at krigen kunne ha sluttet den 20. juli. I stedet skulle det gå rundt åtte måneder før han selv deserterte, i den østerrikske hovedstad, som da var i full oppløsning.

To måneder senere leste Heuer på en murrest i ruinene av det som en gang hadde vært foreldrehjemmet i Köln: «Mamma ist im Harz» (Mamma er i Harz). Da vis-

te han at moren og trolig også søsteren befant seg hos farens foreldre.

–Jeg kom til Harz rundt krigsslutt og to dager senere kom også far. Da oppdaget vi at vi begge hadde desertert på samme dag.

Til Sverige

Heinz Heuer var blant de heldige. Etter krigen fullførte han gymnasiet, og studerte deretter i Köln og Bonn frem til 1957. Et stipend for avsluttende studier i barnepsykologi førte ham til Stockholm, der han etter en stund begynte å arbeide som journalist. I desember 1966 kom Heuer til Lufthansa, som informa-

sjonssjef for Skandinavia. Det som bare skulle være en midlertidig stilling i ett år, ble til en heltidsoppgave gjennom 26 år.

–Egentlig hadde jeg tenkt å bli rettspsykolog i Tyskland, innrømmer han i dag.

Gjennom sitt informasjonsarbeide og sin utstrakte hånd, ble Heinz Heuer kjent og aktet i alle de nordiske land. I 1993 gikk han av for pensjonsalderen.

Krigens inntrykk har han likevel alltid båret med seg. Av deomkring 20 guttene som ble utkommandert fra hans skoleklasse i Köln den oktobermåned i 1943, skulle det bare bli Heinz Heuer og én til som overlevde den andre verdenskrig.